

براهین اثبات وجود خدا

در فلسفه غرب

قرون (۱۸ و ۱۷)

دکتر سید غنی رضوی طوسی

سرشناسه	: رضوی طوسی، سیدمجتبی، ۱۳۴۴
عنوان و نام پدیدآور	: براهین اثبات وجود خدا در فلسفه غرب / تألیف سید مجتبی رضوی طوسی
مشخصات نشر	: تهران: دانشگاه صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، انتشارات، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۳۲۵ ص.
فروست	: دانشگاه صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران: ۱۰۹.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۸۳۸۰-۱۴-۶ / ۲۰۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیا
یادداشت	: کتابنامه
موضوع	: فیلسوفان - دیدگاه درباره خداشناسی
موضوع	: Philosophers - Views on God
موضوع	: خداشناسی -- فلسفه
موضوع	: God - Knowableness -- Philosopy
موضوع	: خدا - اثبات / God -- Proof
شناسه افزوده	: دانشگاه صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۹۵ ب ۶ ر / ۱۰۳ BT رده بندی دیویی: ۲۳۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۴ ۶۵۲۲

انتشارات دانشگاه صدا و سیما

عضو انجمن فرهنگی ناشران کتاب و اسکناس

براهین اثبات وجود خدا در فلسفه غرب - فروردین ۱۷ و ۱۸

مؤلف: دکتر سیدمجتبی رضوی طوسی

ویراستار: ابراهیم حقیقی / طراح جلد: حسین میرزا

صفحه‌آرا: مرتضی ندیری

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: سروش

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه / چاپ اول: ۱۳۹۵

قیمت: ۲۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۳۸۰-۱۴-۶

کلیه حقوق این اثر متعلق به دانشگاه صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران است.

تهران - خیابان ولی عصر (عج)، ابتدای بزرگراه نیاش - دانشگاه صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران.

انتشارات (تلفن و دورنگار) ۲۲۶۵۲۸۴۴ - فروشگاه ۲۲۱۶۸۶۲۰

www.iribu.ac.ir

فهرست

پیشگفتار.....	۹
بخش اول: جایگاه خدا در زندگی بشر.....	۱۳
۱. ضرورت خداجوی انسان.....	۱۳
۲. خدا، مسئله‌ای معنوی.....	۱۷
۳. موانع شناخت خدا.....	۳۰
۴. نتایج و اثرهای سرری از خدا و نفی او.....	۳۸
۵. بازگشت دنیای امروز.....	۴۵
۶. اثر و نتیجه این اعتقاد.....	۵۵
بخش دوم: براهین اثبات وجود خدا.....	۶۷
۱. مقدمه.....	۶۷
الف) معنای واژه خدا.....	۶۷
ب) راه‌های رسیدن به خدا.....	۷۱
ج) تقسیم‌بندی براهین.....	۷۴
د) انتقاد از براهین.....	۷۹
۲. دکارت (۱۶۵۰-۱۵۹۶) (Ontological & Trademark Argument).....	۸۶
الف) تاریخچه مختصر، اندیشه‌ها.....	۸۶
ب) اصول فلسفه دکارت (زمینه‌های فکری).....	۸۹
ج) اولین دلیل دکارت در اثبات وجود خدا (Trademark Argument).....	۹۷
د) بررسی برهان Trademark.....	۱۰۵
ه) برهان وجودی (Ontological Argument).....	۱۱۵
و) آراء فلاسفه.....	۱۲۹

۳. برهان جهان‌شناسی (Cosmological Argument) ۱۴۶
 - الف) معرفی و توضیح کلی ۱۴۶
 - ب) راه‌های مختلف (انواع براهین) ۱۵۰
 - ج) عوامل عمده دلیل ۱۵۴
 - د) کلارک (۱۶۷۵-۱۷۲۹) ۱۵۷
 - ه) لایبنیتز ۱۵۸
 - و) ولف ۱۶۴
 - ز) -ان لای (۱۶۳۲-۱۷۰۴) ۱۶۵
 - ح) هیوم ۱۷۲
 - ط) کان ۱۷۶
۴. برهان نظم (Teleological Design Argument) ۱۸۱
 - الف) عنوان‌های مربوطه ۱۸۱
 - ب) توضیح دلیل ۱۸۳
 - ج) تاریخچه مختصر برهان ۱۸۸
 - د) آراء فلاسفه ۱۹۰
۵. کانت (برهان اخلاقی Moral Argument) ۲۱۹
 - الف) تاریخچه افکار ۲۱۹
 - ب) شهرت دلایل اخلاقی ۲۲۱
 - ج) انواع دلایل اخلاقی ۲۲۲
 - د) کانت و مسئله اثبات خدا ۲۲۵
 - ه) توضیح و انتقاد ۲۳۷
۶. پاسکال (۱۶۲۳-۱۶۶۲) ۲۴۴
 - الف) پاسکال و خدا ۲۴۴
 - ب) براهین اثبات وجود خدا در نظر پاسکال ۲۴۶
 - ج) برهان پاسکال (برهان شرط‌بندی Wager Argument) ۲۴۹
 - د) نقد و بررسی ۲۴۹
 - ه) برخورد با بی‌دینان ۲۵۱
۷. گاساندی (۱۵۹۲-۱۶۵۵) (برهان رضایت عمومی Common Consent Argument) ۲۵۲
 - الف) آشنایی با افکار ۲۵۲

۲۵۳	ب) گاساندی و برهان رضایت عمومی
۲۵۴	ج) انتقاد لاک از برهان رضایت عمومی
۲۵۵	د) انتقادی دیگر
۲۵۶	۸. اسپینوزا (Spinoza)
۲۵۶	الف) آشنایی کلی
۲۵۸	ب) جوهر در فلسفه اسپینوزا
۲۵۹	ج) خدا در نظر اسپینوزا
۲۵۹	د) برهان اول اسپینوزا
۲۶۲	ه) برهان دیگر اسپینوزا
۲۶۳	و) خاتمه (بررسی)
۲۶۵	۹. فراتسمیس بکن
۲۶۶	۱۰. توماس هابز
۲۶۷	۱۱. لایبنیتز (برهان حقایق ابدی (Eternal Truths)
۲۶۹	الف) توضیح و نقد
۲۷۰	ب) نظریه راسل
۲۷۰	ج) اشکال نظریه راسل و لایبنیتز
۲۷۲	۱۲. بارکلی
۲۷۲	الف) فلسفه بارکلی
۲۷۳	ب) وجود خدا
۲۷۴	ج) بارکلی و اثبات وجود خدا
۲۷۷	د) برهان دیگر بارکلی
۲۷۹	ه) علت بی‌خدایی چیست؟
۲۷۹	و) خاتمه (توضیح)
۲۸۰	۱۳. فونتنل
۲۸۰	۱۴. ولتر
۲۸۰	الف) افکار
۲۸۲	ب) دلایل ولتر در اثبات وجود خدا
۲۸۳	ج) خاتمه (توضیح)

- ۲۸۴ (د) مسئله شرور
- ۲۸۵ ۱۵. روسو (و مسئله خدا)
- ۲۸۷ الف) اشکالات، انتقادات
- ۲۸۹ ب) شرور
- ۲۹۰ ج) نتیجه نظریات
- ۲۹۰ ۱۶. یعقوبی (۱۸۱۹-۱۷۴۴) (Eriesrich Heinrich Jacobi)
- ۲۹۱ الف) جانانان ادوارد (۱۷۵۸-۱۷۰۳)
- ۲۹۲ ب) کامپانلا (Companelle)
- ۲۹۲ ج) پین (Paune)
- ۲۹۳ د) کندک (Conduac)
- ۲۹۳ ۱۷. خداگرایی خالص (Deism)
- ۲۹۳ - عقاید و افکار
- ۲۹۷ بخش سوم: الحاد (Atheism)
- ۲۹۷ ۱. مقدمه
- ۲۹۷ الف) معانی انکار خدا
- ۳۰۰ ب) علل نفی خدا
- ۳۰۱ ج) پاسخ به ادعاهای بی‌خدایی
- ۳۰۳ ۲. فلاسفه، بررسی آراء
- ۳۰۳ الف) لامتری (۱۷۵۱-۱۷۰۹)
- ۳۰۳ ب) هلسیوس (۱۷۱۵-۱۷۷۱)
- ۳۰۴ ج) دیدرو (۱۷۸۴-۱۷۱۳)
- ۳۱۱ د) دالامبر - هولباخ
- ۳۱۵ منابع
- ۳۲۱ اعلام

پیشگفتار

«خدا» به عنوان یک موضوع یا مسئله، بی‌تردید عام‌ترین وجه اشتراکی است که صاحبان عقاید، این‌تول‌شن‌ها و مکاتب گوناگون را چه در جبهه معتقدان و چه در جبهه منکران گرد هم می‌آورد و فراتر از دیوار شهر یا پشت وسیله نقلیه‌ای با عبارت «فقط خدا» مواجه می‌شویم، بی‌درنگ به عمومیت این مسئله و اذعان به آن رهنمون می‌شویم.

همین گرایش ذاتی بشر که موجد عبادت ذکر شده است، انگیزه ورود نویسنده به چنین مبحثی شد که بر نقطه اشتراک نحله‌های مختلف فکری و اعتقادی دست‌گذارد و مبنای یکسانی را که نقطه واقعی عزیمت همه آنهاست، رجسته سازد. این زمزمه‌پرداز و آفتاب درون، و این همدم تنهایی و نیروی غیرقابل کتمان وجود آدمی، بی‌تردید در دایره توجه همه متفکران و نظریه‌پردازان بوده است؛ هر چند در میرده‌ایی که هر یک در حوزه نظر و عمل انتخاب و طی می‌کنند به صد کجراه و بیراه افتاده باشند؛ حتی آن فردی که بر موضع ضدخدایی خود پای می‌فشارد، ناگزیر از توجه به این امر همگانی برای رد آن است و همین ویژگی است که به این مفهوم و این موجود عمومیتی علی‌الاطلاق می‌دهد.

این همان «شوق‌دهنده» و «امیدبخشی» است که بر احساس تنهایی، پوچی، بی‌مفهومی و بیگانگی بشر چیره می‌شود، زندگی را جهت‌دار می‌کند و به انسان و حیاتش آرامش می‌بخشد و از این نظر اولین، مهمترین، بالاترین، والاترین نیاز و

موضوع مشترک انسانی است که همه انسان‌ها و انسانیت را می‌تواند حول محور خود جمع کند.

این نکته بارقه اولیه تکوین پژوهش و کتاب پیش‌رو بوده است تا بر مبنای آن خداجویی همه اندیشه‌ورزان به رخ کشیده شود و به صورت ویژه، فکر و منش غربی فاصله گرفته از خدا و معنویت، تحت نظر و بررسی قرار گیرد و از لابلای اندیشه‌ها و گفته‌های خودشان، بر وجود خدا و نیاز به او، شاهد مدعا باشد. نویسنده به این مهم اذعان دارد که خدای تعریف شده در سطور اندیشه‌ورزی و الهیاتی غرب با حضرت احدی صمدیت‌ناپذیر و یلدا و لم یولد که برآمده از آموزش اسلام، قرآن و ائمه معصومین مذهب حقّه تبعه ائمه عسری علیهم السلام اجمعین است گاهی یا تماماً فاصله و تفاوت فاحش دارد؛ ولی «منابع نگارش این کتاب این است که خدا مسئله همه انسان‌هاست و این اختلاف‌ها در شناخت و معرفت کُنه حضرت حق، ناشی از خفی بودن ذات اوست و گرنه همه ملجأ تنهایی‌ها، جامع بوجی، بی‌مفهومی و از خودیگانگی‌های نوع بشر، و تکیه گاهی آرامش‌بخش برای زندگی اوست که نزد همگان مشترک و کاملاً شناخته شده است. (وجوده من عرب الاشياء، کنهه فی غایة الخفاء)

جلب نظر خواننده محترم به دو نکته ضروری است:

نکته اول این که در تدوین و تنظیم مطالب کتب در ابتدا و برای ورود به بحث، بی‌توجه و رهیده از براهین و استدلال‌ها، خدایی به بررسی و رای‌نشانده شده که حاصل دریافت‌های قلبی و وجدانی بوده است که این منظر برای رابست با مباحث فطرت در قرآن و حوزه کلام اسلامی است. مبنای فکری نویسنده را این شیوه، این بوده است که اثبات هر محمولی برای هر موضوعی، فرع بر داشتن معرفتی نسبی و مجمل از آن موضوع است (وضع بموضوع)، هر چند در نگاه دقیق‌تر، تصور یک مفهوم یا یک وجود بدیهی، عین تصدیق آن است و دیگر نیازی به اثبات ندارد (رهیافتی به برهان صدیقین)؛ ولی در تنازلی آشکار از معارف بلند توحیدی، این شیوه در واقع تعیین نقشه راه است برای برهانیون که بدانند درصدد اثبات وجود برای چه هستند؟

نکته دوم این که متن پیش‌رو حاصل بررسی کلیه منابع در دسترس در زمان انجام

بخش اول: جایگاه خدا در زندگی بشر ۱۱۷

تحقیق در فضای علمی و کتابخانه‌ای بوده است. هر چند استمداد دوباره از منابع، به تازگی آن می‌افزاید ولی ترجیح نویسنده این بوده است تا گزارش کار خود را، که به جرأت حاصل گردشی کامل در منابع در دسترس بوده است، بدون افزودن مطالب برآمده از منابع جدیدتر ارائه دهد تا بدین ترتیب گزارشی نیز از میزان غنای منابع در زمان تکوین و تکمیل پژوهش ارائه شده باشد. امید که گسترده‌گی فهرست مطالب و منابع رافع این نقصان باشد.

سیدمجتبی رضوی طوسی

زمستان ۱۳۹۵

www.ketab.ir